

De ontwrichtende impact van ongecontroleerde migratie

Bericht uit Turnhout: “HET IS HIER VEEL TE SNEEL GEGAAN”

FILIP MICHIELS

FOTO'S: TIM DIRVEN

Netto komen er in België jaarlijks zo'n 60.000 nieuwe migranten bij. “Het proces van superdiversifiëring is onomkeerbaar”, concludeerde socioloog Dirk Geldof in zijn vorig jaar verschenen boek *Superdivers Vlaanderen*. Wat dit in de praktijk betekent, ondervonden ze de voorbije jaren ook in Turnhout, een centrumstad die op nauwelijks tien jaar tijd volledig van aanzicht is veranderd. Rechts én links zijn er anno 2024 vragende partij voor een migratiestop.

Een prachtig historisch kasteel, een imposante kerk op een reusachtig marktplein en tal van terrasjes waar het gerstenat rijkelijk vloeit: veel Vlaamser wordt het niet. Maar schijn bedriegt soms, ook hier in Turnhout. “We dweilen hier al een aantal jaren met de kraan open, zo kan het niet langer”, verzucht burgemeester Paul Van Miert (N-VA). Hij laat er, in de raadzaal van het al even imposante oude stadhuis, weinig twijfel over bestaan: wat hem betreft, moeten de grenzen nu een tijdlang dicht. Van Miert werd in 2018 burgemeester van Turnhout, de kleinste centrumstad van ons land, vandaag goed voor 47.000 inwoners. Hij smeedde er een brede bestuurscoalitie met CD&V, Vooruit en Groen, en verwees zo onder meer Vlaams Belang naar de oppositiebanken.

Die partij was in 2018 goed voor zowat 18 procent van de stemmen, maar wordt vandaag op zomaar eventjes 35 procent gepeild. Naar de verklaring hoeven we niet al te lang te zoeken: op nog geen tien jaar tijd explodeerde het aantal migranten er. Vier op tien inwoners van Turnhout hebben nu een migratieachtergrond – dat is verhoudingsgewijs meer dan Aalst, Gent of Mechelen – en met ruim 120 nationaliteiten heeft de stad meer weg van een toren van Babel dan van een doorsnee Vlaamse stad. Bij de jeugd zet die trend zich nog sterker door: één op twee inwoners jonger dan achttien is van buitenlandse origine. “Hier verblijven momenteel goed 8.900 migranten van binnen de EU. Vooral Roemenen en Nederlanders, maar die laatsten hebben niet zelden zelf ook Marokkaanse

of Surinaamse roots. Binnen de nog grotere groep niet-Europese migranten – goed voor nog eens 10.000 mensen – is er geen enkele nationaliteit echt dominant, maar we zien wel een constante instroom vanuit Noord- en Midden-Afrika”, schetst Van Miert het plaatje.

Aanzuigefect

Op de vraag wat al die migranten – of het nu om asielzoekers, economische migranten of erkende vluchtelingen gaat – de voorbije tien jaar plots in Turnhout kwamen zoeken, valt niet meteen een eenduidig antwoord te geven. De migratiecrisis van 2015-2016 vormde, zoals in tal van West-Europese steden, een belangrijke trigger, maar er zijn ook andere factoren. Zo kent de brede regio al flink wat jaren een bloeiende tuinbouwindustrie, die bijvoorbeeld heel veel Roemenen aantrekt. Als EU-burgers kunnen zij in ons land telkens drie maanden aan de slag zonder zich administratief te moeten inschrijven in de gemeente. “In de loop der jaren speelde er zeker voor die groep ook een stevig aanzuigefect. Daar komt bij dat de huurprijzen hier in Turnhout vaak een stuk lager liggen dan in heel wat omliggende gemeenten”, stipt Van Miert aan. “De voorbije jaren trokken heel wat autochtonen hier weg, net omwille van de fel verhoogde migratiedruk. Daardoor kwam er meer leegstand in het centrum. De huurprijzen gingen er in dalende lijn, waardoor er vervolgens dus nog meer migranten naar hier afzakten. Een soort vicieuze cirkel dus.”

Ook de aanwezigheid van een asielcentrum in het nabije Arendonk en het ruimere aanbod aan centrumfuncties en sociale bijstand in Turnhout zorgden voor een grotere toestroom van migranten. Op de koop toe kwamen er onder meer ondergevozen staatssecretaris voor Asiel en Migratie Theo Francken (N-VA) heel wat extra opvangplaatsen bij in Turnhout, en speelden ook een aantal lokale privéspelers gretig in op de stijgende federale vraag naar opvangplaatsen. Dit alles zette de voorbije legislatuur flink wat extra druk op het lokale bestuur. Paul Van Miert: “We hebben intussen fors geïnvesteerd in ons OCMW, beschikken nu over een bovengemiddeld aantal sociale woningen en zetten onder meer in onze scholen zogenaamde brugfiguren in. Mensen die daar de brug slaan tussen de ouders van migrantenkinderen en de scholen, en die er ook de maatschappelijke spelregels en verwachtingen uitleggen. Heel basale dingen vaak, maar absoluut noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de scholen zelf niet verdrinken. Paradoxaal genoeg hadden al die inspanningen op hun beurt een nieuw aanzuigefect. Last but not least vinden mensen met eenzelfde etnische achtergrond elkaar natuurlijk ook zelf heel snel. Zo beschikken we hier intussen al over een Somalische gemeenschap van minstens vierhonderd zielen.”

Sociale en psychologische impact

Enkele uren later en twee kilometer verderop schuiven we op de fraaie stadscampus – waar onder meer de stadsdiensten een onderdak kregen – aan

▲ **Paul Van Miert (N-VA)**
burgemeester Turnhout

tafel bij schepen Kelly Verheyen (Vooruit). Zij is onder meer verantwoordelijk voor het sociale beleid in de stad. En dat is, zo erkent ze, een meer dan stevige uitdaging waarin de grote instroom van migranten van de voorbije jaren een bepalende factor vormt. “Dit kunnen we niet meer blijven trekken”, klinkt het ook bij haar onomwonden. “Het is het federale ni-

“ Ik kreeg de voorbije jaren vanuit Brussel nog aanvragen om extra vluchtelingen op te vangen, terwijl vandaag al 65 procent van de kinderen die hier geboren worden, thuis geen Nederlands spreekt

— **Paul Van Miert (N-VA)**
burgemeester Turnhout ”

veau dat bepaalt hoeveel mensen we in deze regio moeten opvangen, maar er is dringend nood aan een betere spreiding. Niet in het minst omdat er dus ook vanuit vele omliggende kleinere gemeenten flink wat migranten naar hier doorstromen. De integratie van al die mensen kost veel mankracht en middelen, vooral op vlak van huisvesting, onderwijs en tewerkstelling. En gemiddeld duurt het vijf jaar alvorens de meeste niet-Europese vluchtelingen – die vaak met een zeer grote maatschappelijke achterstand kampen en de taal niet spreken – echt klaar zijn om zich hier op de arbeidsmarkt te begeven. Daar hoeft ik dus geen tekening bij te maken: met de aantallen van de voorbije jaren is dat een reusachtige uitdaging voor het OCMW en

een aantal partners. We hebben hier daarvoor ook een speciaal programma opgezet, samen met de stadsdienst economie, en merken dat dit op termijn ook echt vruchten afwerpt. Zowat 80 procent van de nieuwkomers die uit dat programma uitstromen, heeft een jaar later een duurzame baan, maar dit soort trajecten is natuurlijk bijzonder arbeidsintensief. Maar we zien geen andere keuze: laten we mensen aan hun lot over, dan hangen ze de rest van hun dagen van een leefloon af.”

Het is een nagel waar ze naar eigen zeggen al jarenlang op hamert: nadat mensen uit een federaal asielcentrum stromen, begint het werk pas echt. En dat werk komt haast integraal op de schouders van de lokale besturen terecht. Naast die pure integratietrajecten zet Turnhout ook al de hele legislatuur zwaar in op een samenlevingsbeleid. Dat is vooral gericht op de lokale bevolking. “We proberen daarmee de grote sociale en psychologische impact van die enorme migratiegolf te verzachten. We kunnen onze burgers niet in de steek laten”, klinkt het. “En dus zetten we maximaal in op dialoog, spreken we duidelijk regels af en treden we zeer kordaat op tegen alle mogelijke vormen van overlast. Alleen: ook dat vraagt opnieuw veel mankracht en geld, en voor een stad als de onze is het ook volledig nieuw beleid.” Net daarin ligt volgens Verheyen ook het grote verschil met de migratiegolf in de grote steden in ons land: die werd daar gespreid over vele decennia, waardoor er ook meer tijd was om ze in min of meer goede banen te leiden. “Wat hier de voorbije jaren gebeurd is, overstijgt de draagkracht van onze stad. Dit moet dus stoppen. Burgers klampen me aan, geven aan dat het zo niet langer kan, en ik begrijp hen helemaal. Maar helaas beschikken we amper over instrumenten om de instroom af te remmen.”

Smoezelige winkeltjes

Al wie in Turnhout aan politiek doet, kreeg de voorbije jaren wel eens dezelfde verzuchting te horen: we voelen ons hier niet meer thuis. “En eerlijk, ik heb intussen hetzelfde gevoel”, geeft ook burgemeester Paul Van Miert aan. “Wanneer ik op zaterdagmorgen naar de wekelijkse markt wandel, dan hoor je amper nog Nederlands op straat. En dat zorgt, daar moeten we absoluut niet flauw over doen, voor een bepaalde druk op je samenleving.” Maar de enorm gestegen instroom zorgt ook voor andere vormen van overlast, zichtbaar en minder zichtbaar. Van meer zwerfvuil op straat tot angst bij

de oudere inwoners om zich 's avonds nog buiten te begeven. “Eerlijk is eerlijk: de criminaliteitscijfers zijn hier de voorbije jaren niet opvallend gestegen”, benadrukt Van Miert nochtans. “Maar het ongenoegen is vaak subtieler, het zit hem vaak in kleine, alledaagse dingen. Afrikanen die in plaats van deftige gordijnen een laken voor hun raam hangen, een wildgroei aan vaak wat smoezelige winkeltjes in bepaalde straten, noem maar op. Dit alles voedt dan weer de perceptie van verloedering.”

Daarnaast is er de impact op het onderwijs, die vaak héél zichtbaar en concreet is. “Onlangs was ik in een klein schooltje in hartje Turnhout, waar er in een klas van pakweg 25 leerlingen nog welgeteld twee kinderen waren die Nederlands als moedertaal hadden. Bovendien worden die scholen dan ook nog eens geconfronteerd met een latent gebrek aan thuisopvoeding bij almaar meer kinderen met een migratieachtergrond, of met kinderen die opgroeien in een gezin met analfabete ouders. Geloof me: je mag als leerkracht van héél goede wil zijn, op een gegeven moment stopt het gewoon. Het is gewoon te veel geworden.”

Hoge werkloosheidsgraad

Dat gevoel en het maatschappelijke ongenoegen dat eruit voortvloeit, staat in schril contrast met het pleidooi van sociologen zoals Dirk Geldof of van andere academici. Niet zelden leggen zij daarbij ook de nadruk op de economische meerwaarde – ja zelfs noodzaak – van meer migratie. Slaan we er een aantal socio-economische parameters voor Turnhout op na, dan kunnen ook bij dat pleidooi flink wat vragen worden gesteld. Zo ligt de werkloosheidsgraad in Turnhout vandaag op 11 procent, waarmee de kleine centrumstad zelfs slechter scoort dan veel grotere steden zoals Gent of Oostende. Sterker nog: na Antwerpen is dit percentage het allerhoogste in het hele Vlaamse gewest. Zowat de helft van de werkzoekenden in de stad is ook van allochtone afkomst. De onderwijskansarmoede-indicator (OKI) – een belangrijk risicokenmerk voor lagere onderwijskansen voor jongeren – vertelt een gelijkaardig verhaal. Terwijl die in het schooljaar 2022-2023 voor het hele Vlaams gewest op 1,02 lag, scoorde Turnhout met een index van 1,53 opvallend slechter. Daarnaast telde Turnhout in 2023 ook 995 inwoners met een leefloon, op een totale bevolking van net geen 47.000 inwoners. De stad zit daarmee ook op dit vlak uitgesproken boven de Vlaamse mediaan.

Witte stadsvlucht

De noodkreet van Paul Van Miert en Kelly Verheyen – nochtans met een heel andere politieke kleur – klinkt opvallend unisono: geef ons nu even een adempauze. Enerzijds omdat je als stadsbestuur niet eindeloos kan blijven investeren in integratie, extra opvangfaciliteiten of sociale dienstverlening op maat, anderzijds omdat die investeringen zich op korte termijn vooral vertalen in een nog groter aanzuigefect. “Ik kan je garanderen: wij kennen onze lokale gemeenschap hier bijzonder goed, en

“ We moeten het debat durven te openen over de toegang tot onze sociale zekerheid voor nieuwkomers. Ik ben er voorstander van om hen niet direct een leefloon te geven

— **Kelly Verheyen, (Vooruit)**
schepen Turnhout ”

wij brengen als college – hoe bont ook – hier geen Brusselse toestanden binnen. We hebben de voorbije jaren bijzonder goed en constructief samengewerkt, maar vandaag moeten we erkennen dat het zo niet verder kan”, stelt burgemeester Van Miert onomwonden. “Ik hoor van onze leerkrachten dat zij soms 14 mensen moeten inzetten om een klas van pakweg 25 leerlingen te begeleiden. Van drie leerkrachten godsdienst over extra taalonderwijs tot brugfiguren. Zeg nu zelf, dat is toch niet langer houdbaar?” Parallell met dat flankerend beleid zet het Turnhoutse stadsbestuur nu ook in op andere beleidskeuzes om het tij te keren. Zo is de stad al een tijdlang in gesprek met de Nederlandse chipbakker ASML, die net over de grens in Eindhoven vele duizenden hoogopgeleiden tewerkstelt.

“We hopen hen ook naar de oude Philips-site hier te kunnen lokken, zodat er opnieuw wat meer evenwicht zou komen in de samenstelling van onze bevolking.” Dit gaat overigens niet enkel over het puur sociale aspect. Turnhout zag zijn inwonersaantal de voorbije jaren stijgen, maar tegelijk is er sprake van een witte stadsvlucht. Het positieve bevolkingssaldo wordt dus uitsluitend veroorzaakt door de instroom van hoofdzakelijk laag opgeleide en veelal ook arme migranten. Het effect op de stadskas laat zich raden: de inkomsten uit de personenbelasting volgden de bevolkingsaan groei helemaal niet, waardoor het stadsbestuur de voorbije jaren amper ruimte had voor nieuwe investeringen. Wat dan ook weer tot onvrede leidt bij de autochtone bevolking. Maar naast de noodkreet dat het nu echt wel voldoende is geweest met de instroom van nieuwe migranten, klinkt er bij beide politici ook een andere frustratie: als lokale politici krijgen ze een probleem op hun dak waar ze zelf amper inspraak in hebben.

Te gul

Van Miert: “Moet ik misschien een muur bouwen om de ring, om extra nieuwkomers tegen te houden? Ik begrijp perfect dat Syriërs de hel in hun geboorteland ontvluchten om elders een beter leven te gaan zoeken, maar het kan toch niet de bedoeling zijn dat wij twintigduizend asielzoekers opvangen en andere gemeenten met moeite enkele honderden? Ik kreeg zelfs de voorbije jaren vanuit Brussel nog aanvragen om extra vluchtelingen op te vangen, terwijl vandaag al 65 procent van de kinderen die hier geboren worden, thuis geen Nederlands spreekt. En terwijl het werkloosheidspercentage in buurgemeente Oud-Turnhout, hier een boogschuit vandaag, de helft lager ligt dan hier. Dat kan je als politiek toch niet maken, zo’n concentratie? Wij kunnen die mensen niet langer fatsoenlijk opvangen, we kunnen binnenkort geen degelijk onderwijs meer bieden aan onze kinderen, we kunnen veel van die mensen niet naar een deftige job begeleiden. Terwijl de industrie hier in de regio nochtans overuren draait en om mensen smeekt. En dus zie ik, als dit aanhoudt en er niet snel een betere spreiding komt, maar één oplossing: we zullen ons OCMW elke dag om 12 uur moeten sluiten. En hopen dat ze dan in de gemeentes verderop

▲ **Kelly Verheyen**
Vooruit schepen Turnhout

gaan aankloppen. Los daarvan: we moeten ook zo snel mogelijk ons sociaal model herbekijken, want dit is niet langer fair meer tegenover sommige autochtone inwoners die het met een maandelijks pensioentje van 1.500 euro moeten stellen. Ik ga geen bedragen noemen, maar ook ik sta soms versteld van de bedragen die sommige nieuwkomers hier maandelijks ontvangen. We zijn op dat vlak gewoonweg veel te gul in dit land. Dat heeft niets met racisme te maken, het is een simpele factuele vaststelling. Waarom zitten wij hier vol, en krijgen ze pakweg in Faro in Portugal amper migranten over de vloer, denk je? Maar goed, als stadsbestuur kunnen wij enkel maar de wet volgen.”

Vlaams Belang counteren

Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van dit najaar gaat N-VA in Turnhout een kartel aan met CD&V. De inzet is duidelijk: de voorspelde en bijzonder forse stemmenwinst van Vlaams Belang counteren. “Zo’n scenario boezemt me echt angst in”, geeft Van Miert aan. “Wie zal dan de coalitie van de verliezers vormen? Krijg ik dat aan nog aan mijn achterban verkocht, en hoe moeten we het dan de

“Migratie zorgt voor verarming. Ook dat voedt de onvrede”

“We zijn de kleinste centrumstad van Vlaanderen, maar helaas ook de centrumstad met verhoudingsgewijs de grootste problemen.” André Wolput, een gewezen vakbondsafgevaardigde en rechter bij de Antwerpse arbeidsrechtbank, heeft niet de gewoonte om rond de hete brij heen te draaien. Hij houdt er in Turnhout al meer dan 15 jaar een veelgelezen blog op na over het reilen en zeilen in de stad, waar hij al 45 jaar woont en die hij kent als zijn broekzak.

“Toen de Vlaamse overheid in 2019 het aantal asielzoekers in een twintig Vlaamse steden registreerde, telde deze stad het hoogste aantal erkende vluchtelingen per duizend inwoners. Procentueel gezien nog meer dan in Antwerpen zelfs. De grote kentering hier kwam er na de grote migratiegolf van 2015, en al die vluchtelingen lokten op hun beurt ook weer andere asielzoekers, onder meer in het kader van gezinshereniging. Op tien jaar tijd zijn er elk jaar gemiddeld 850 nieuwkomers bijgekomen, terwijl er tegelijk ook een stadsvlucht plaatsvond van zowat 350 mensen per jaar. Waardoor de woningen hier goedkoper werden,

en dus meteen ook een stuk aantrekkelijker voor die migranten. Het is een zelfversterkend mechanisme, waar het stadbestuur in al die jaren amper grip op had. Intussen loopt het aantal migranten met een niet-Europese origine hier al op tot ruim 9.600 zielen. Op de koop toe is 35 procent van hen werkloos. Welnu, dat krijg je maatschappelijk niet verkocht.”

Het Turnhoutse stadsbestuur investeerde de voorbije jaren zwaar in de aanwerving van tientallen extra maatschappelijke werkers, maar maakte daarbij volgens Wolput ook verkeerde beleidskeuzes. “In 2020 trok de lokale schepen van Economie en Tewerkstelling naar VDAB om met hen een akkoord te sluiten: jullie bekommeren zich om de werklozen, wij om de leefloners. Dat werkt natuurlijk niet: VDAB heeft de middelen voor opleiding en begeleiding van werkzoekenden in handen, niet het OCMW. Ook het idee dat nieuwkomers zich eerst moeten integreren en op zoek moeten kunnen gaan naar huisvesting, klopt niet. Dé sleutel tot integratie is net werk. Het OCMW heeft hier te lang een pampereend beleid gevoerd.”

1 miljard minder investeringsruimte

Een van de minder visibele gevolgen van de massale instroom van migranten is dat de stad de voorbije jaren ook sterk verarmde. André Wolput lijstte de cijfers op. Het gemiddeld belastbaar inkomen in Turnhout is de voorbije jaren teruggezakt tot goed 18.000 euro per persoon. In buurgemeente Vosselaar is dat 23.000 euro, ruim 25 procent hoger dus. Over een volledige legislatuur beschikte Turnout daardoor over 1 miljard minder investeringsruimte, geen habbekrats. Zeker niet voor een centrumstad en een knooppunt van openbaar vervoer, met een belangrijk onderwijsaanbod en een eigen gevangenis. “De voorbije legislatuur was er geen financiële ruimte voor investeringen in het openbaar domein, en ook dat weegt natuurlijk op de tevredenheid van de inwoners”, zo stelt ook hij vast. “Het gaat hier dus niet enkel om vevreemding of om de vaststelling dat mensen niet de tijd kregen om aan elkaar te wennen omdat het zo snel ging. Migratie zorgt voor ook verarming, en ook dat voedt de sociale onvrede.”

komende jaren beleidsmatig verder aanpakken? Daar staat dan tegenover: het conflictmodel dat Vlaams Belang hanteert, hoe gaan ze dat hier dan nog in de praktijk brengen zonder alles en iedereen tegen elkaar op te zetten?”

Kelly Verheyen zit op eenzelfde lijn. “Het is o zo gemakkelijk te verkondigen dat je niet langer zal investeren in nieuwkomers en dat je al die migranten op de bus zal zetten, maar in praktijk werkt zoiets natuurlijk niet. Dus ja, het is frustrerend om vast te stellen dat Vlaams Belang hier nu zo hoog scoort in de opiniepeilingen, maar wat kunnen we anders doen dan een zo goed mogelijk beleid trachten te voeren?”

Dat klopt natuurlijk, al rijst de vraag of het ook niet aan de lokale politiek is om in Brussel harder op tafel te slaan, en duidelijk te maken dat het huidige migratiebeleid niet langer houdbaar is? “Ik doe dat ook”, geeft Verheyen aan. “Ik zetel sinds kort ook in het nationaal partijbureau, en heb toch het gevoel dat de visie op het migratiebeleid ook bij mijn

partij fors veranderd is. Daarnaast komt er nu toch ook almaar meer wetenschappelijke evidentie dat mensen zich minder avers gaan opstellen tegenover migratie als je er als stadsbestuur in slaagt om betekenisvolle banden te smeden tussen al die gemeenschappen. Dat passeert uiteraard via onderwijs en werk, waarbij mensen van verschillende kleur en afkomst zelf op termijn ook substantieel gaan bijdragen aan de samenleving. Frictie zal er altijd zijn, dat klopt, maar net daarom moet je ook heel strikte afspraken maken. Bepaalde grenzen, bijvoorbeeld op vlak van gelijke vrouwenrechten, kunnen daarbij niet overschreden worden. Dat moet heel duidelijk zijn, en dat vraagt ook kortdaat leiderschap. Maar tegelijk moeten we ook het debat durven te openen over de toegang tot onze sociale zekerheid voor nieuwkomers. Ik ben er bijvoorbeeld ook voorstander van om hen niet direct een leefloon te geven, en om bepaalde sociale voordelen ook aan een integratietraject te koppelen. Ook op dat vlak zijn de geesten dus duidelijk aan het rijpen.”